

Project Duurzame teelt tulp en bijgoed bijna klaar

Weer wat stappen gezet

Drie jaar lang liep het project 'Duurzame teelt van tulp en bijgoed' waarbij een aantal kwekers zocht naar oplossingen om minder afhankelijk te worden van chemische gewasbeschermingsmiddelen, maar met behoud van rendement. In een webinar werd onlangs teruggeblikt op de verschillende puzzelstukjes waarmee de zes deelnemende kwekers hebben staan passen en meten. Vormen ze samen al een zinnige afbeelding?

Tekst: Ellis Langen | Fotografie: Kees Stoop, Vertify

Projectleider Kees Stoop van Vertify: „Per bedrijf doen we een puzzelstukje. De bedoeling is dat straks alle puzzelstukjes bij elkaar komen op de bollenbedrijven.” De pilot valt onder het Praktijkprogramma 'Weerbaarheid in de Praktijk', onderdeel van het Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 van LVVN. Er is €1,2 miljoen in gestoken en het project loopt nog tot mei dit jaar. Dan komt uitvoerder Vertify met een eindrapport over de onderzochte zaken in de drie teeltjaren. Het rapport wordt gepubliceerd, waarschijnlijk op de website Crkls, de partner van GroenKennisnet. Het lastige wordt wel om bij de resultaten te vertellen wat er in detail beproefd is, zo geeft programmanager Michel Jansen zijn dilemma aan. „Als je biostimulanten of andere middelen noemt, waarmee planten gezonder groeien, waardoor je minder chemie hoeft te gebruiken, dan mag je dat niet zeggen. Je zit dan al heel snel in de grijze of rode zone, want het heeft geen toelating als gewasbeschermingsmiddel, terwijl het die functie ook helemaal niet heeft. Het is een arbitrair systeem. Daar hebben we als sector enorm veel last van in de slag die we moeten maken naar verduurzaming. Als we grotere stappen willen zetten, dan zou er meer ruimte moeten komen. Maar dan moet het hele registratiesysteem voor gewasbescherming veranderen. Dat zie ik niet snel gebeuren. Maar die tegenstrijdigheid en worsteling moet wel benoemd worden.” Hester Maij, voorzitter van KAVB, verzekert dat de resultaten via de

kanalen van de productgroep tulp breed worden uitgerold. Ze benadrukte tijdens het webinar dat het belang van deze pilot groot is. De focus ligt nu eenmaal op het reduceren van het gebruik van chemische middelen, zowel bij overheden als bij ngo's. „Met dit project kan ik laten zien wat we doen. Een pilot als deze, is een belangrijke factor om zelf de leiding te hebben en aan het roer te blijven staan.”

De pilot kwam als geroepen na het project de Groene Tulp waar Vertify zaken op kleine schaal testte. „Maar je wilt ook weten of de resultaten hetzelfde zijn in de praktijk. Dus is een logische volgende stap sommige resultaten op grotere schaal bij kwekers toepassen”, aldus Stoop. Er meldden zich in 2021 vier kwekerijen: Schouten/Ekoflora, Apeldoorn Bloembollen, Huiberts biologische bloembollen en Boon & Breg. In 2024 sloten WW van Haaster en J & T Bloembollen er zich alsnog bij aan. Ieder beproefde wat. Stoop daarover: „Apeldoorn en WW van Haaster keken naar de verhoging van de weerbaarheid van de bodem en planten; Apeldoorn door de inzet van gesteentemeel en Van Haaster door de inzet van biostimulanten. Bij Van Haaster en Huiberts is in 2024 naar onkruidbestrijding gekeken, omdat bij hen de Laserweeder reed. Boon & Breg keek naar minder chemiegebruik bij bolontsmetting tegen fusarium door gebruik te maken van een soort uitvloeier en bij J & T Bloembollen en Van Haaster is gekeken naar virusbeheersing zonder chemie. Huiberts onderzocht de galmijtbheersing

door middel van de ULO-behandeling met de Presscon-methode; en ook J & T Bloembollen, Schouten/Ekoflora en WW van Haaster hebben verschillende kisten met soorten bij Huiberts voor een behandeling gebracht.” Dit was de afbakening uit een knelpuntenlijst waarop in 2021 nog 23 knelpunten stonden.

WEERBAARDER TEELTSYSTEEM

Het doel van de pilot was een nieuwe systeemaanpak introduceren bij de pilotbedrijven, maar dat is niet helemaal gelukt. Jansen daarover: „De uitdaging is dat als je een systeemaanpak wilt introduceren en je wilt dat de bedrijven verduurzamen, je toe moet naar een integrale gewasaanpak en dat dit altijd maatwerk is. Er worden dus stapjes gezet, en veel stapjes bij elkaar zorgen voor een systeemverandering.” Jansen benoemt dat pilotdeelnemer Apeldoorn met de inzet van gesteentemeel om de bodemkwaliteit op te krikken er het beste in is geslaagd bij te dragen aan een weerbaarder teeltsysteem (zie kader). Projectleider Stoop noemt de resultaten van de galmijtbestrijding bij John Huiberts met de Pressconmethode een zeer belangrijk onderdeel van de pilot. Huiberts gaf in het webinar aan veel vertrouwen te hebben in de methode. „We zijn nu galmijtvrij”, zegt hij over de tulpenoogst van 2024. Hij gaf aan de leverbaren twee keer te behandelen, de tweede behandeling tien dagen later, en het plantgoed doet hij nog een keer extra. „Het is wel een heel gedoe al die kisten erin en eruit, maar als dit niet was gelukt, waren we gestopt met

Apeldoorn gebruikte het gesteentemeel onder andere door het te strooien voor het planten.

tulpen.” Er moet consequent en netjes gewerkt worden en de behandelingen moeten op het juiste tijdstip worden gegeven. Toch is hij er enthousiast over. Stoop geeft aan dat in het eindrapport duidelijk zal worden hoe Huiberts precies met de methode te werk is gegaan. Robin van Haaster en Ton Bruin van J & T Bloembollen hebben in het teeltseizoen 2023 ook verschillende soorten bij Huiberts laten behandelen. Beiden zagen geen schade aan de bollen op het land. Bruin hoopt toch nog op een andere goede galmijtbestrijding: „Ik hoop op een celbehandeling met alternatieve middelen. Dat is gewoon veruit het makkelijkste. Als het wel ULO moet gaan worden, dan krijgen we er een logistiek probleem bij. En dat de hele zomer lang.”

Frank Schouten gaf in het webinar aan dat galmijt nog meer een probleem is van de exporteur. „Die krijgt immers in twee weken tijd van honderd kwekers allerlei partijen binnen. Als er één besmette bij zit, dan gaat dat verder en krijg je veel discussie en onenigheid in het vak, want wie is nu de schuldige.” Hij zegt dat een exporteur zeker goede ULO-cellen moet bouwen en behandelingen moet geven, gezien het enorme risico. „Het kan ook zijn dat de kweker zegt 'ULO jij ze maar, dan lever ik ze later af.'”

OPENER

Jansen geeft aan dat een vervolg op het project logisch zou zijn, omdat de Toekomstvisie Gewasbescherming doorloopt

tot 2030. Er wordt gewerkt aan een vervolg. „KAVB heeft samen met ons en Duurzame Bollenteelt Drenthe een nieuw projectvoorstel geschreven. Vrijwel alle sectoren die nu samen dertien pilots hebben lopen in het kader van het Praktijkprogramma 'Weerbaarheid in de Praktijk' denken na over een vervolg. Het is alleen de vraag of LVVN er geld voor uit wil trekken. Hopelijk wordt dat dit voorjaar duidelijk.” Maij is voorstander van een vervolg. „We moeten kijken welke vragen nog over zijn gebleven, maar ook moeten we kijken welke onderdelen naar de praktijk moeten worden uitgerold.” Wat haar betreft komt er ook meer coördinatie in de financiering van onderzoeken, en ze gaf aan hierover met verschillende partijen binnenkort een gesprek te hebben. „Nu is de financiering nogal versnipperd. Ik ben voorzitter van SBO met een budget van €1 miljoen per jaar, dan heeft Microsoft in de kop van Noord-Holland geld voor onderzoek beschikbaar gesteld, net als de banken en verschillende overheden. Ik vind dat we moeten kijken wat we bij elkaar kunnen brengen, zodat er zowel fundamenteel onderzoek én onderzoek dat heel praktisch is en waar de kwekers op korte termijn wat aan hebben, plaats kan vinden.” Stoop mopperde tijdens het webinar ook over de versnippering in onderzoek. „Het is zó zonde. Iedereen is met van alles bezig, ook adviseurs en toeleveranciers. Het zou mooi zijn als iedereen daar opener over is. Dat moet en kan beter.” Hoe meer mensen aan een puzzel werken, hoe sneller deze gelegd is, toch? ♦

Gesteentemeel

Theo Apeldoorn heeft tijdens de pilot drie jaar in een praktijkperceel van meestal rond de 1 ha op een derde het gesteentemeel van Poortershaven getest om de bodemweerbaarheid te vergroten, op een derde het systeem van Oro Agri en hij gaf op een derde een standaardbehandeling waarbij het bedrijf al op 30% fungicidereductie zit ten opzichte van gangbaar. Het gesteentemeel is ze goed bevalen; ze pasten het drie jaar toe door het te strooien voor het planten en tevens in het voorjaar als gewasbespuiting. In het plantseizoen 2024, strooide ze de korrels ook weer over het land, zo was op een filmpje dat op het webinar getoond werd, te zien. Het gesteentemeel is een product op basis van bioliet, een vulkanisch gesteente dat rijk is aan sporenelementen.

Theo Apeldoorn is er enthousiast over. „We zagen vergelijkbare opbrengstresultaten bij de tulpen die op grond met gesteentemeel staan.”

Hij geeft aan hier de helft minder fungiciden te hebben toegepast. In de teeltseizoenen 2023 en 2024 is de 50% reductie ten opzichte van het gangbare blok door een hogere vuurdruk in die jaren niet gehaald. Maar hij geeft aan door ervaring en vertrouwen daar in de toekomst wellicht toch verder in het chemiegebruik te durven zakken.

STOF IS DREMPEL

Apeldoorn heeft wel ervaren dat als het product als volveldstoepassing gebruikt wordt het niet erg gebruiksvriendelijk is. „Het product is zeer fijn en daardoor komt er veel stof vrij als je het verwerkt of afweegt. Dat is gewoon nu een drempel voor ons om het te gaan gebruiken.”

Om die reden twijfelt hij of hij de toepassing met de veldspuit dit seizoen achterwege laat. „In de toepassingsmogelijkheid van korrels strooien, zie ik meer toekomst en een grotere toepassing op ons bedrijf. We hebben het dit najaar op 2 ha gestrooid. Ik denk echter dat als je uiteindelijk het gewas echt weerbaarder wil maken, je de veldbespuiting ook nodig hebt.” Met het systeem van Oro Agri gaat Apeldoorn vooralsnog niet verder. „Dat liet weleens een gewasreactie zien. Het heeft wellicht wel mogelijkheden hoor, maar nu even niet bij ons. Daar moet eerst meer over bekend worden.”